

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра обліку і оподаткування

На правах рукопису

КАЛУШКА ВАЛЕРІЯ ПЕТРІВНА

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
ПРОДУКЦІЇ**

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

СКОРУК ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА,
кандидат економічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 6
засідання кафедри обліку і оподаткування
від 08.12.2025 року

Завідувач кафедри
_____ проф. Садовська І. Б.

ЛУЦЬК – 2025

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління

Кафедра обліку і оподаткування

Другий (магістерський) рівень

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«04» грудня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ

Калушці Валерії Петрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції

Керівник проекту (роботи) Скорук Олена Володимирівна, к.е.н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 08.12.2025 р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту) Метою роботи є обґрунтування теоретичних засад, оцінка сучасного стану та розробка пропозицій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції. Завдання роботи полягають у дослідженні теоретичних основ формування та обліку витрат виробництва сільськогосподарської продукції, розробці пропозиції щодо вдосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на підприємстві.

4. Дата видачі завдання 04.12.2024 р.

АНОТАЦІЯ

Калушка В. П. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції.

У кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні основи, методичні підходи та практичні аспекти організації обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на сільськогосподарських підприємствах. Розкрито сутність витрат виробництва сільськогосподарської продукції, визначено їх роль у формуванні фінансового результату та забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. Проаналізовано нормативно-правові документи, що регулюють облік витрат та діяльність сільськогосподарських підприємств.

Проведено комплексну оцінку існуючої системи бухгалтерського обліку та аналітичної обробки даних щодо витрат виробництва. З'ясували, що сільське господарство є важливою складовою української економіки та перспективним напрямом для ведення бізнесу. Дослідили діяльність сільськогосподарського виробничого кооперативу та середовище його функціонування. На основі фактичних показників діяльності підприємства здійснено економічний аналіз структури, динаміки та ефективності управління витратами, що дозволило ідентифікувати проблемні зони та визначити шляхи покращення. Проаналізовано особливості обліку витрат виробництва сільськогосподарської продукції та управління ними на досліджуваному підприємстві.

В роботі запропоновано шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції, розширення можливостей управлінського обліку, впровадження елементів системи стратегічного управління витратами, а також підсилення механізмів внутрішнього контролю.

Наукова новизна полягає в удосконаленні підходів до організації обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на

сільськогосподарських підприємствах. У роботі визначено особливості обліку витрат на виготовлення продукції рослинництва і тваринництва та покращено підхід до формування аналітичної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування запропонованих рекомендацій у діяльності аграрних підприємств. Використання розроблених підходів сприятиме удосконаленню облікових процедур, підвищенню якості аналізу витрат, поліпшенню внутрішнього контролю та підвищенню ефективності управління ресурсами.

Ключові слова: облік витрат, управління витратами, сільськогосподарське підприємство, оптимізація витрат, виробництво сільськогосподарської продукції, аналіз виробництва.

SUMMARY

Kalushka V. P. Accounting and analytical support for the management of agricultural production costs.

The qualification work explores the theoretical foundations, methodological approaches, and practical aspects of organizing accounting and analytical support for cost management at agricultural enterprises. The essence of agricultural production costs is revealed, and their role in determining financial results and ensuring the enterprise's competitiveness is established. The regulatory and legal documents regulating cost accounting and the activities of agricultural enterprises are analyzed.

A comprehensive assessment of the existing accounting system and the analytical processing of production cost data are carried out. It was found that agriculture is an important component of the Ukrainian economy and a promising business sector. The activities of an agricultural production cooperative and its operating environment are studied. Based on the enterprise's actual performance indicators, an economic analysis of the structure, dynamics, and efficiency of cost management is conducted, allowing the identification of problem areas and the

determination of ways to improve. The features of accounting for agricultural production costs and their management at the enterprise under study are analyzed.

The paper proposes ways to improve the accounting and analytical support for the management of agricultural production costs, expand management accounting capabilities, introduce elements of a strategic cost management system, and strengthen internal control mechanisms. The scientific novelty lies in improving the organization of accounting and analytical support for cost management at agricultural enterprises. The paper identifies the features of accounting for the costs of manufacturing crop and livestock products and improves the approach to forming analytical information necessary for making management decisions.

The practical significance of the results obtained lies in the possibility of applying the proposed recommendations in the activities of agricultural enterprises. The use of the developed approaches will improve accounting procedures, enhance the quality of cost analysis, strengthen internal controls, and increase the efficiency of resource management.

Keywords: cost accounting, cost management, agricultural enterprise, cost optimization, agricultural production, production analysis.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	
1.1. Оцінка наукового надбання з питань організації обліку і аналізу витрат виробництва сільськогосподарської продукції	12
1.2. Нормативне забезпечення організації обліку і аналізу витрат виробництва сільськогосподарської продукції	15
1.3. Статистична оцінка аграрного сектору	18
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
2.1. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції в Україні	21
2.2. Економіко-організаційна характеристика діяльності підприємства	26
2.3. Аналіз облікової політики та організації обліку витрати виробництва сільськогосподарської продукції	39
2.4. Обліково-аналітична оцінка витрат виробництва сільськогосподарської продукції підприємства	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Проект організації обліку, аудиту, контролю та аналізу витрат підприємства	47
3.2. Оцінка ефективності впровадження проекту оптимізації обліку і оподаткування	51
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах зростання конкуренції та обмежених ресурсів питання ефективного управління витратами у сільськогосподарських підприємствах набуває особливого значення. Витрати є основним фактором формування собівартості продукції, а, отже, – і визначальним елементом прибутковості господарської діяльності. Раціональна організація обліково-аналітичного забезпечення управління витратами дає змогу своєчасно виявляти резерви зниження собівартості, підвищувати економічну ефективність виробництва та забезпечувати стабільний розвиток підприємства. Проблематика удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами досліджувалася багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Серед українських учених варто відзначити Ф. Ф. Бутинця, З. В. Задорожного та М. С. Пушкаря, які вивчали теоретичні аспекти класифікації витрат і підвищення ефективності їх управління в аграрній сфері. В. В. Сопко і В. П. Савчук досліджували питання організації обліку витрат у сільському господарстві та вдосконалення методики визначення собівартості продукції. Значний внесок у розвиток системи управління витратами сільськогосподарського виробництва зробили також І. Б. Садовська, В. Г. Лінник і А. М. Герасимович, які розглядали проблеми формування інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Упродовж 2020–2025 рр. наукові дослідження в Україні зосереджувалися на адаптації систем обліку до вимог сталого розвитку. Зокрема, увага приділялася інтеграції екологічних витрат у загальну систему бухгалтерського обліку, урахуванню соціальних аспектів під час планування та контролю, а також застосуванню економіко-математичних моделей для комплексного аналізу витрат. Вагомим напрямом сучасних наукових пошуків стало впровадження інформаційних технологій у систему обліку, зокрема

автоматизації обліку витрат, використання геоінформаційних систем (GIS) та сучасних програмних засобів для підвищення точності й оперативності управлінських рішень.

Серед зарубіжних учених-класиків особливу роль у становленні теоретичних засад обліку та аналізу витрат відіграли Адам Сміт, Девід Рікардо та Карл Маркс, чиї праці заклали фундамент розуміння вартості, витрат праці та прибутку у виробничих процесах. Подальший розвиток управлінських концепцій обліку знайшов відображення у працях Роберта Каплана та Девіда Нортон, які запропонували збалансовану систему показників (Balanced Scorecard) як інструмент стратегічного управління та оцінювання ефективності діяльності підприємства, що має важливе значення й для сільськогосподарських виробників.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є обґрунтування теоретичних засад, оцінка сучасного стану та розробка пропозицій щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції. Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі завдання:

1. Проаналізувати наукове надбання з питань організації обліку та аналізу витрат виробництва сільськогосподарської продукції.
2. Дослідити нормативно-правове забезпечення, що регламентує організацію обліку та аналізу витрат у сільському господарстві.
3. Провести статистичну оцінку сектору сільськогосподарського виробництва в Україні.
4. Проаналізувати виробництво сільськогосподарської продукції в Україні у контексті формування витрат.
5. Надати економіко-організаційну характеристику діяльності досліджуваного підприємства.
6. Проаналізувати облікову політику та організацію обліку витрат виробництва продукції підприємства.

7. Здійснити обліково-аналітичну оцінку витрат виробництва сільськогосподарської продукції підприємства.
8. Розробити напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами, включаючи проект оптимізації обліку, аудиту, контролю та оцінку ефективності впровадження запропонованих заходів.

Об'єкт дослідження – процес організації обліково-аналітичного забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти обліку й аналізу витрат у системі управління діяльністю досліджуваного підприємства.

Методи дослідження. У процесі виконання магістерської роботи використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналіз і синтез – для вивчення економічної сутності витрат; порівняння – для зіставлення показників діяльності підприємства; економіко-статистичні та розрахунково-аналітичні методи – для оцінки динаміки витрат; групування та графічний метод – для наочного представлення результатів; системний підхід – для розробки пропозицій щодо вдосконалення обліково-аналітичної системи. Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, фінансова звітність підприємства, статистичні дані, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні підходів до організації обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на сільськогосподарських підприємствах із використанням сучасних інформаційних технологій інструментів стратегічного управління та методів поглибленого аналізу витрат. Розроблені пропозиції передбачають не лише модернізацію облікових процедур, а й формування цілісної системи, здатної забезпечувати керівництво оперативною, релевантною та прогнозною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання сільськогосподарськими підприємствами для підвищення ефективності управління витратами шляхом удосконалення системи обліково-аналітичного забезпечення. Запропоновані рекомендації можуть бути впроваджені у діяльність підприємства з метою оптимізації облікових процедур, покращення аналітичної оцінки витрат, підвищення прозорості внутрішнього контролю та обґрунтованості управлінських рішень. Рекомендації сприятимуть оптимізації облікових процедур, зменшенню ризику помилок, удосконаленню методів калькулювання витрат і формуванню достовірної інформаційної бази для аналізу. Це забезпечує своєчасне виявлення відхилень і підвищує обґрунтованість управлінських рішень. Реалізація запропонованих заходів посилить внутрішній контроль, підвищить прозорість управлінських процесів та сприятиме зміцненню фінансової стійкості й конкурентоспроможності підприємства.

Апробація результатів та публікації. Основні положення кваліфікаційної роботи були представлені на науково-практичних конференціях, що дозволило обговорити результати дослідження з фахівцями та отримати практичні рекомендації:

1. «Управління виробничими витратами сільськогосподарського підприємства в умовах цифрової трансформації» – VIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування», 21 листопада 2025 року, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

2. «Особливості оподаткування аграрного бізнесу» – VII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування», 21 листопада 2024 року, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

3. «Проблеми та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні»; «Поняття собівартості та її види» – V Науково-практична міжнародна конференція молодих науковців і здобувачів освіти, присвячена 25-річчю

кафедри обліку і оподаткування Волинського національного університету імені Лесі Українки «Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування», 18 травня 2023 року, м. Луцьк.

Окремо варто зазначити публікацію робіт з тем, які не стосуються безпосередньо теми кваліфікаційної роботи:

- «AI-powered language tools in business and academic communication: enhancing efficiency and accuracy», Міжнародна науково-практична конференція «Синергія інновацій: політика, економіка та менеджмент в цифровому світі», 18 квітня 2025 року, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій;

- «Призначення КВЕД у бюджетних установах та їх використання у реалізації практичної діяльності», V Міжнародна мультидисциплінарна науково-практична конференція «UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення», 25 жовтня 2023 року, м. Луцьк.

Таке включення дозволяє продемонструвати активну наукову діяльність та апробацію результатів дослідження у професійному середовищі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Оцінка наукового надбання з питань організації обліку і аналізу витрат виробництва сільськогосподарської продукції

Облік витрат пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції формувався протягом тривалого часу. На ранніх етапах розвитку облік був спрямований на контроль за ресурсами та працею. У первісному суспільстві облік виробництва полягав у підрахунку вироблених та спожитих ресурсів. З появою сільськогосподарської культури і перших форм організованого землеробства виникла потреба в обліку витрат на обробку ґрунту, посів та збирання урожаю. Ведення такого обліку допомагало управляти запасами та планувати майбутні сезони.

Після виходу праці італійського вченого Луки Пачолі «Сума арифметики, геометрії, вчення про пропорції і відношення» почали формуватися перші системи бухгалтерського обліку, зокрема елементи обліку витрат та подвійного запису [16]. Це забезпечило значний прорив у систематизації даних і створило основу для розвитку сучасного обліку. Промислова революція кінця XVIII століття призвела до появи великих промислових підприємств. Масове виробництво потребувало відстеження витрат, контролю сировини і готової продукції, а також визначення майбутніх витрат. Методика подвійного запису стала стандартом в обліку, забезпечуючи точність і систематизацію даних, а калькулювання витрат стало необхідністю для визначення ефективності виробництва та утворення цін. Водночас у сільському господарстві залишились специфічні виклики, такі як сезонність і залежність від природних умов, що впливало на структуру витрат. За часів радянського союзу була поширена централізована система, яка полягала в державному контролі за виконанням

плану. Облік витрат був строго регламентованим, а собівартість продукції визначалась за уніфікованими методиками. Після незалежності на території України відбувся перехід до ринкової економіки з поступовим впровадженням міжнародних стандартів обліку, що спонукало вчених досліджувати витрати сільгоспвиробників у нових економічних умовах.

Серед українських вчених варто відзначити Ф. Ф. Бутинця, З. В. Задорожного, М. С. Пушкаря, які вивчали теоретичні аспекти класифікації витрат та ефективності їх управління в аграрній сфері. В. В. Сопко і В. П. Савчук проводили дослідження у сфері обліку витрат сільського господарства та підвищення точності розрахунку собівартості продукції. Також вагомий внесок у дослідження управління витратами сільськогосподарської продукції зробили І. Б. Садовська, В. Г. Лінник та А. М. Герасимович. У період з 2020 по 2025 роки зроблено акцент на адаптацію облікових систем до вимог сталого розвитку. Зокрема, висвітлюються питання інтеграції екологічних витрат у загальну систему обліку, врахування соціальних аспектів у процесі прийняття управлінських рішень. Наукові статті та онлайн-публікації фахових видань цього періоду підтверджують важливість комплексного підходу до аналізу витрат із використанням економіко-математичних моделей. Окремо варто згадати роботи, присвячені впровадженню облікових систем на основі інформаційних технологій. Наприклад, дослідження з автоматизації обліку витрат у сільському господарстві, використання геоінформаційних систем та сучасних програмних засобів дозволяють значно підвищити точність і оперативність облікових даних. Усе це сприяє швидшому прийняттю рішень і підвищенню ефективності виробництва.

Серед зарубіжних вчених-класиків варто згадати таких:

1. Адам Сміт – шотландський економіст і філософ, його найпопулярніша робота – «Дослідження про природу і причини багатства народів». Сміт розглядав витрати як складову ринкової вартості продукції. Його теорії щодо поділу праці та ринкових механізмів мали значних вплив на формування облікових практик [10, с. 183-187];

2. Девід Рікардо – англійський економіст і послідовник Адама Сміта, а також його критик. У своїй праці «Основи політичної економії» Рікардо визначав відносну вартість товарів витратами праці на їх виробництво і показав вплив попиту на ціну;

3. Карл Маркс – німецький філософ, який у своїй праці «Капітал» розглядав виробництво, проблеми додаткової вартості, прибутку і земельної ренти. Його аналіз витрат і прибутку в контексті виробничих процесів став основою для подальших досліджень у цій сфері .

Значний внесок у розвиток теорії обліку витрат зробили також і представники управлінського обліку – Роберт Каплан та Девід Нортон. У 1990-х роках для стратегічного планування бізнес враховував лише фінансові показники, проте Р. Каплан та Д. Нортон вважали, що цього недостатньо для планування та досягнення цілей. Тому науковці проводили дослідження, на основі яких створили збалансовану систему показників (Balanced Score Card, BSC). На рисунку 1.1.1 наведено показники збалансованої системи показників Р. Каплана та Д. Нортон:

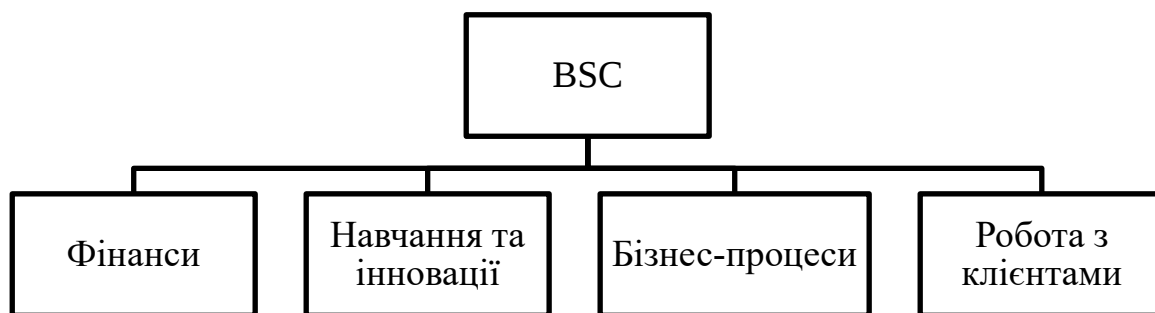

Рис. 1.1. Показники BSC

Примітка: побудовано на основі джерела [7]

Розвиток обліку витрат у сільському господарстві є довготривалим процесом, що враховує як історичний контекст, так і сучасні виклики. Праці зарубіжних вчених сприяють формуванню теоретичної бази, а сучасні напрацювання українських вчених дозволяють агропромисловим комплексам

приймати найоптимальніші практичні рішення, які враховують усі особливості сільськогосподарської діяльності в межах України.

1.2. Нормативне забезпечення організації обліку і аналізу витрат виробництва сільськогосподарської продукції

Облік та аналіз витрат виробництва сільгосппродукції регулюється нормативними документами різних рівнів, серед яких як національні законодавчі акти, міжнародні стандарти, так і внутрішні документи підприємства. В Україні ієрархію нормативно-правових документів становлено Законом України «Про правотворчу діяльність»:

1. Конституція України має найвищу юридичну силу і є обов'язковою до виконання на всій території України, забезпечує правовий фундамент для всіх видів господарської діяльності, в тому числі сільськогосподарської.
2. Чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надається Верховною Радою України. До них належать міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), зокрема МСФЗ 41 «Сільське господарство» використовується для обліку біологічних активів (крім плодоносних рослин), сільськогосподарської продукції та державних грантів, пов'язаних з біологічними активами [23] та міжнародні стандарти аудиту (МСА), що встановлюють методологію перевірки даних бухгалтерського обліку.
3. Закони України:
 - а. ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – регулює ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності;
 - б. Податковий кодекс України – регулює оподаткування діяльності;

- с. Земельний кодекс України – регулює використання сільськогосподарських земель;
 - д. Кодекс законів про працю – визначає права та обов’язки працівників.
4. Постанови Верховної Ради України, укази Президента України (Про деякі заходи щодо поліпшення фінансового стану аграрного сектору економіки та розвитку тваринництва, Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист рослин).
 5. Постанови Кабінету Міністрів (Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення, Про затвердження Порядку надання одноразової грошової допомоги постраждалому населенню внаслідок підриву Російською Федерацією греблі Каховської гідроелектростанції за втрачений врожай), нормативно-правові акти Національного банку України.
 6. Накази та методичні рекомендації міністерств (Міністерство аграрної політики України – Наказ Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств).
 7. Нормативно-правові акти інших державних органів.
 8. Постанови ВР АР Крим, Ради міністрів АР Крим.
 9. Акти обласних державних адміністрацій (Розпорядження «Про припинення права постійного користування земельною ділянкою»).
 10. Накази міністерств АР Крим.
 11. Акти Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.
 12. Акти районних державних адміністрацій.
 13. Акти органів місцевого самоврядування .
 14. Внутрішні документи підприємств – Облікова політика (визначає методи обліку, що забезпечують систематизацію, достовірність і

повноту інформації та дозволяє ефективно розпоряджатися ресурсами підприємства), робочі інструкції та накази директора.

Через неповну узгодженість нормативних документів у підприємств виникають питання щодо правильності обліку операцій та відображення їх у звітності. Розбіжності між Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Податковим кодексом України (ПКУ) зумовлені різними цілями цих документів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Відмінності між ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та ПКУ

Нормативний акт Ознака	ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Податковий кодекс України
1	2	3
Формування витрат	У бухгалтерському обліку витрати визнаються за принципом нарахування, навіть якщо вони не є об'єктом оподаткування.	До складу податкових витрат включаються лише ті, які прямо пов'язані з господарською діяльністю й підтверджені документально
Призначення звітності	Звітність містить інформацію про фінансовий стан підприємства та результати його діяльності. Складається для прийняття управлінських рішень.	Складається за встановленими формами для обчислення податкових зобов'язань.

Примітка: побудовано на основі джерел [26, 27]

Серед нормативних документів, які визначають принципи та методи ведення бухгалтерського обліку в аграрній сфері можна виділити НП(с)БО 30 «Біологічні активи» та МСФЗ 41 «Сільське господарство» (IAS 41). Головна відмінність між ними це сфера дії. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку визначає принципи та способи ведення обліку, складання звітності в Україні [21]. Міжнародні стандарти фінансової звітності створені для розуміння та порівняння звітів багатьох країн. МСФЗ не є обов'язковими для всіх підприємств, проте є перелік кому обов'язково дотримуватись їх. Підхід до оцінки біологічних активів у НП(с)БО та МСФЗ схожий – за справедливою вартістю за мінусом витрат на продаж, проте

національний стандарт дозволяє оцінювати біологічні активи за первісною вартістю. Через різні підходи до визначення, оцінки та обліку аграрні підприємства змушені робити більше роботи, щоб виконати вимоги різних нормативних документів.

1.3. Статистична оцінка аграрного сектору

Аграрії є однією з найважливіших складових економіки України. Згідно з даними Державної служби статистики, у 2022 році частка сільського господарства у структурі ВВП становила близько 10%. Аграрна продукція забезпечувала 41% загального експорту країни, зокрема завдяки зерновим культурам, олійним культурам і продукції тваринництва [2].

З 1 січня 2016 року в рамках Угоди про асоціацію між Європейським Союзом і Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з однієї сторони, та Україною, з іншої сторони, Україна та ЄС застосували Поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA). Завдяки цьому для бізнесу стало доступніше імпортувати та експортувати товари з України. Імпортне мито на більшість сільськогосподарських товарів, що імпортуються до ЄС знижено до нуля, а для решти застосовуються тарифні квоти. До 2026 року тарифи на молочні продукти, яйця, цукор, тваринні олії та жири будуть знижені на 20-60%, а м'ясо птиці та свинина – без мита [45]. Для успішної євроінтеграції Україні необхідно впроваджувати міжнародні та європейські стандарти. На шляху до ЄС в аграрній сфері можна виділити наступні кроки:

- контроль над використанням пестицидів та добрив;
- спеціальне маркування та можливість простежувати виробництво та реалізацію генетично-модифікованої продукції;
- санітарно-епідеміологічний контроль, здоров'я рослин і тварин;

- підтримка сільгоспвиробників в рамках державних програм та спільної аграрної політики ЄС.

Спільна аграрна політика складається з 10 цілей, які мають бути реалізовані протягом 5 років. Цілі на 2023-2027 роки наведені у таблиці 1.2:

Таблиця 1.2

Спільна аграрна політика 2023-2027рр.

№	Назва	Зміст
1	2	3
SO1	Підтримка життєздатного доходу фермерського господарства	Підтримка стабільного доходу фермерів, підвищення довгострокової продовольчої безпеки та різноманітності сільського господарства, а також забезпечення економічної стабільності с/г виробництва.
SO2	Підвищення конкурентоспроможності	Орієнтація на ринок і підвищення конкурентоспроможності ферм, увага до досліджень, технологій і цифровізації.
SO3	Посилення позицій фермерів у ланцюжках доданої вартості	Покращення позиції фермерів у ланцюжку вартості.
SO4	Сприяння пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них	Пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до них, скорочення викидів парникових газів та посилення поглинання вуглецю, розвиток сталої енергетики.
SO5	Захист природних ресурсів	Сталий розвиток та ефективне управління природними ресурсами (вода, ґрунт, повітря), зменшення хімічної залежності.
SO6	Зупинка втрати та повернення назад біорізноманіття	Припинення знищення та повернення назад втрати біорізноманіття, збереження середовищ існування та ландшафтів.
SO7	Залучення молодих та нових фермерів	Залучення та підтримка молодих та нових фермерів сприяння розвитку бізнесу в сільській місцевості. Покращення освіти фермерів та забезпечення доступу до професійної підготовки.
SO8	Сприяння економічному зростанню та рівності в сільській місцевості	Зайнятість, економічне зростання, гендерна рівність, включаючи участь жінок у сільському господарстві, соціальна інтеграція та місцевий розвиток у сільських районах, стале лісове господарство.
SO9	Сприяння харчовій стійкості та здоров'ю	Високоякісні, безпечні та поживні продукти харчування, вироблені стійким способом, зменшення харчових відходів, покращення добробуту тварин, боротьба зі стійкістю до протимікробних препаратів.
SO10	Заохочення та обмін знаннями, інноваціями та цифровізація	Модернізація сільського господарства та сільських територій, обмін знаннями, інноваціями та цифровізація, покращення доступу до досліджень, інновацій, обміну знаннями та навчання.

Примітка: побудовано на основі джерела [44]

Внаслідок повномасштабної війни наближення аграрного сектору України до європейських стандартів перейшов у довгострокову перспективу. У короткостроковій перспективі – адаптація до викликів війни. Тому у липні 2022 року Національна рада з відновлення України від наслідків війни створила Проект Плану відновлення України. Проект «Нова аграрна політика» складається з 3 етапів (з червня 2022 до грудня 2032 року) та 2 проблем – Економічна трансформація агропромислового комплексу і Розвиток аграрної інфраструктури.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І АНАЛІЗУ ВИТРАТ ВИРОБИЦТВА

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції в Україні

Виробництво сільськогосподарської продукції є однією з ключових галузей національної економіки України, забезпечуючи продовольчу безпеку, формуючи значну частку валової доданої вартості та створюючи робочі місця у сільській місцевості. У 2022–2024 рр. аграрні підприємства продовжували адаптуватися до змінених економічних умов, коливань вартості ресурсів, підвищення енергоємності виробництва та трансформації логістичних процесів. У цих умовах аналіз динаміки виробництва, структури витрат і показників ефективності набуває важливого значення.

У межах дослідження встановлено, що обсяг виробництва сільськогосподарської продукції в Україні характеризувався тенденцією до стабілізації у 2023 р. та поступового зростання у 2024 р. При цьому відбулося підвищення операційних витрат, що зумовило збільшення витрат на 1 гривню реалізованої продукції. Так, відповідно до даних підприємства, цей показник зріс з 0,79 грн у 2022 р. до 0,86 грн у 2023 р., після чого знизився до 0,85 грн у 2024 р.

Таблиця 2.1

Динаміка витрат СВК «XXXXXX» на одну гривню реалізованої продукції

Показники	2022	2023	2024	Відхилення	
				2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн (р.2000 Ф№2)	136 277	173 277	225 465	37 000	52 188

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6
Витрати операційної діяльності, тис. грн (p.2050 + p.2130+p.2150+p.2180) Ф№2	107 880	148 502	192 344	40 622	43 842
Витрати на одну гривню реалізованої продукції, грн	0,79	0,86	0,85	0,07	0,00
Зміна витрат на одну гривню продукції у звітному році у % до попереднього року	x	8,26	-0,46	x	-8,72

Примітка: побудовано на основі додатків К, Р, Ф

Незначне зменшення у 2024 р. свідчить про початок ефективнішого контролю витрат або оптимізацію технологічних процесів.

Не менш важливим є аналіз структури витрат за елементами, який демонструє, що матеріальні витрати займають найбільшу частку й мають тенденцію до зростання. Їх питома вага підвищилась з 51,7 % у 2022 р. до 59,2 % у 2024 р.

Таблиця 2.2

Аналіз витрат СВК «XXXXXX» за елементами

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення	
							2023/2022	2024/2023
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	тис. грн
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Матеріальні витрати	82 399	51,7	96 859	55,1	133 359	59,2	14 460	36 500
Витрати на оплату праці	30 258	19,0	29 031	16,5	37 109	16,5	-1 227	8 078
Відрахування на соціальні заходи	6 630	4,2	6 368	3,6	8 075	3,6	-262	1 707
Амортизація	14 902	9,3	14 784	8,4	14 843	6,6	-118	59
Інші операційні витрати	25 288	15,9	28 589	16,3	31 826	14,1	3 301	3 237
Операційні витрати, разом	159 477	100	175 631	100	225 212	100	16 154	49 581

Примітка: побудовано на основі додатків К, Р, Ф

Це обумовлено підвищенням цін на насіння, мінеральні добрива, засоби захисту рослин і паливо. Натомість частка амортизаційних витрат знижується, що може вказувати на зношеність техніки та відсутність системного її оновлення. Стабільним залишається рівень витрат на оплату праці – близько 16 –17%, що свідчить про відносно прогнозоване навантаження на фонд оплати праці.

У структурі аналізу виробництва важливим є також вивчення динаміки заробітної плати працівників аграрної галузі та співставлення її з рівнем оплати праці на інших сільськогосподарських підприємствах. Заробітна плата є одним із ключових чинників мотивації персоналу, продуктивності праці та стабільності кадрового складу. Дані показують, що у 2022–2024 рр. середня заробітна плата в сільському господарстві України зростала поступово – з 12 252,50 до 17 640,25 грн. Водночас працівники СВК «XXXXXXX» мали суттєво вищий рівень оплати праці, що свідчить про більш сприятливу фінансову політику підприємства та орієнтацію на залучення й утримання кваліфікованих кадрів.

Таблиця 2.3

Динаміка середньої заробітної плати працівників сільського господарства та СВК «XXXXXXX» у 2022–2024 рр.

Показник Рік	Середня місячна зарплата працівників сільського господарства в Україні	Середня місячна зарплата працівників СВК "XXXXXXX"	Відхилення	
			Абсолютне, грн	Відносне, %
1	2	3	4	5
2022	12 252,50	17 632,87	5 380,37	43,91
2023	14 153,75	18 327,65	4 173,90	29,49
2024	17 640,25	23 972,22	6 331,97	35,90

Примітка: побудовано на основі додатків И, К, П, Р, У, Ф та джерела [38]

Порівняльний аналіз засвідчує, що у 2022 р. заробітна плата працівників СВК «XXXXXXX» перевищувала середню по галузі на 43,91 %, що становило 5 380,37 грн. У 2023 р. різниця зменшилась до 4 173,90 грн (29,49 %), однак у 2024 р. зросла до 6 331,97 грн (35,90 %). Такі коливання можуть свідчити як про внутрішні зміни у системі преміювання, так і про адаптацію до галузових

тенденцій щодо підвищення зарплат. Водночас стабільно вищий рівень оплати свідчить про конкурентну перевагу підприємства на ринку праці, що позитивно впливає на продуктивність і якість виконання виробничих завдань.

Таблиця 2.4

Аналіз динаміки показників ефективності виробничої діяльності СВК
«XXXXXX» у 2022–2024 роках

Показник	2022	2023	2024	Відхилення			
				абсолютне		відносне, %	
				2023- 2022	2024- 2023	2023- 2022	2024- 2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт фондівддачі	1,984	2,890	3,570	0,905	0,680	45,64	23,53
Продуктивність праці, тис.грн/особу	952,986	1 312,705	1 747,791	359,719	435,086	37,75	33,14
Коефіцієнт матеріалівддачі	1,654	1,789	1,691	0,135	-0,098	8,17	-5,49

Примітка: побудовано на основі додатків И, К, П, Р, У та Ф

Оцінювання ключових техніко-економічних показників діяльності СВК «XXXXXX» за період 2022–2024 років свідчить про поступове підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. Важливим індикатором результативності виробництва є коефіцієнт фондівддачі, який показує скільки виготовлено продукції чи надано послуг на 1 грн, вкладену в основні засоби. У 2022 році його значення становило 1,984, у 2023 році – 2,890, а у 2024 році – 3,570. Абсолютне зростання показника у 2023 році порівняно з попереднім періодом становило 0,905, а у 2024 році – ще 0,680. Темпи приросту відповідно становлять 45,64 % та 23,53 %, що вказує на підвищення результативності використання основних засобів та можливе оновлення технічної бази або збільшення обсягів виробництва без суттєвого приросту активів. Суттєве покращення продемонстрував показник продуктивності праці. У 2022 році продуктивність становила 952,986 тис. грн на одного працівника, у 2023 році – 1 312,705 тис. грн, а у 2024 році – 1 747,791 тис. грн. Абсолютне зростання у 2023 році становило 359,719 тис. грн, у 2024 році – 435,086 тис. грн, а темпи приросту – 37,75 % та 33,14 % відповідно. Така динаміка свідчить

про підвищення ефективності праці, оптимізацію кадрового складу або вдосконалення технологічних процесів. Позитивні зміни можуть бути також наслідком автоматизації обліку, раціональнішої організації виробництва або впровадження цифрових інструментів управління ресурсами. Коефіцієнт матеріаловіддачі відображає вартість продукції, виготовленої з 1 грн матеріалів. У 2022 році його значення становило 1,654, у 2023 році – 1,789, а у 2024 році – 1,691. Абсолютний приріст у 2023 році становив 0,135 (8,17 %), проте у 2024 році значення показника знизилося на 0,098 (–5,49 %). Це може указувати на підвищення собівартості матеріальних ресурсів, зростання витрат на насіння, добрива, паливо або зниження врожайності в окремих культурах через погодні умови. Незважаючи на це, загальний рівень матеріаловіддачі залишається відносно стабільним, що свідчить про контрольованість матеріальних витрат.

Комплексний аналіз витрат, виробництва та кадрових показників дає можливість зробити висновок, що аграрні підприємства в Україні, зокрема СВК «XXXXXXX», у 2022–2024 рр. працювали в умовах підвищеної ресурсної залежності та зміни економічної кон'юнктури. Зростання витрат і матеріаломісткості продукції потребує оптимізації виробничих процесів, впровадження сучасних методів обліку та контролю, автоматизації, переходу до ресурсозберігаючих технологій і підвищення кваліфікації персоналу.

Таким чином, виробництво сільськогосподарської продукції в Україні у 2022–2024 рр. характеризується складною, але контрольованою динамікою. Підприємства демонструють здатність адаптуватися, підвищувати ефективність витрат і забезпечувати конкурентний рівень оплати праці, що закладає основу для подальшого розвитку аграрного виробництва та зміцнення економічної стійкості галузі. Аналіз динаміки витрат і результатів діяльності СВК «XXXXXXX» свідчить про зростання операційних витрат та підвищення матеріаломісткості продукції, що відповідає загальним тенденціям аграрного сектору у цей період. Незважаючи на це, підприємству вдалося частково стабілізувати витрати. Структурний аналіз показав домінування матеріальних витрат і водночас стабільну частку витрат на оплату праці, що свідчить про

контрольованість кадрових витрат. Загалом результати аналізу засвідчують, що навіть у складних умовах підприємство зберігає стабільні позиції, демонструє підвищення ефективності та має потенціал для подальшої оптимізації виробничих процесів і зміцнення економічної стійкості.

2.2. Економіко-організаційна характеристика діяльності підприємства

Сільськогосподарський виробничий кооператив «XXXXXX» (СВК «XXXXXX») утворений 29 березня 2000 року і знаходиться у с. Забороль Волинської області. СВК «XXXXXX» – це добровільне об’єднання виробників сільськогосподарської продукції на основі членства з метою отримання прибутку. Кожен член кооперативу має право брати участь у прийнятті рішень. Керівником, а також одним із засновників є XXXXX Х.Х. Розмір статутного капіталу підприємства становить 593 544,00 грн.

Основним видом діяльності СВК «XXXXXX» є змішане сільське господарство – поєднання рослинництва і тваринництва без визначення спеціалізації. Крім цього, підприємство займається вирощуванням зернових культур, овочів, коренеплодів, розведенням великої рогатої худоби, оптовою торгівлею та складським господарством. У власності підприємства є значні площі земельних ділянок, які використовуються для сільськогосподарських потреб. Узагальнена характеристика СВК «XXXXXX» наведена у табл. 2.5:

Таблиця 2.5

Загальна характеристика підприємства

Структура інформаційних даних про підприємство	
1	2
Повне найменування:	Сільськогосподарський виробничий кооператив «XXXXXX»
Ідентифікаційний код:	XXXXXXXXXX
Юридична та фактична адреса:	45623, Волинська обл., Луцький р-н, с. Забороль, вул. Володимирська, буд. XX
Форма власності:	Колективна

Продовження таблиці 2.5

1	2
Державна реєстрація:	дата: 29.03.2000 р.; номер: XXXXXXXX
Основні види діяльності:	Змішане сільське господарство, вирощування зернових та овочевих культур, розведення великої рогатої худоби та свиней, виробництво молока, м'яса, цукру, оптова торгівля зерном та м'ясними продуктами
Кількість працівників:	129
Керівник (П.І.Б., посада):	XXXXXX
Головний бухгалтер (П.І.Б.):	XXXXXX
Інформація про систему бухгалтерського обліку	
Форма ведення бухгалтерського обліку, ступінь його автоматизації	Платформа BAF (Business Automation Framework), М.Е.Дос
Концептуальна основа фінансової звітності:	Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку
Система оподаткування:	Загальна
Фінансова звітність:	Повний пакет

Примітка: побудовано на основі додатку А

Великі підприємства в Україні перебувають на загальній системі оподаткування, що пов'язана з більшим податковим навантаженням та складнішою звітністю. Такий підхід забезпечує державний контроль за діяльністю суб'єктів господарювання та вимагає від підприємств дотримання чинного законодавства. Сільськогосподарські виробничі кооперативи не є винятком, адже їх діяльність також регламентована загальним порядком оподаткування. Згідно з даними з таблиці 2.5, сільськогосподарський виробничий кооператив перебуває на загальній системі оподаткування та має повний пакет звітності. Щорічно СВК «XXXXXX» подає електронні фінансові звіти за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, що гарантує її уніфікованість, порівнюваність та відповідність загальноприйнятим вимогам. Перелік, період складання, хто відповідальний та адреса подання форм фінансової звітності, які подає кооператив наведено у таблиці 2.6. Регулярне та своєчасне подання цієї звітності забезпечує прозорість діяльності підприємства, підвищує рівень довіри з боку контролюючих органів і сприяє удосконаленню внутрішнього управління фінансовими ресурсами.

Таблиця 2.6

Табель подання фінансової звітності підприємства за 2024 рік

№ п/п	№ форми	Назва звіту	Періодичність подання (за який період)	Відповідальний за складання	Адреса подання
1	2	3	4	5	6
1	Ф1	Баланс (Звіт про фінансовий стан)	Звітний період – рік, складається наростаючим підсумком з початку року. Проміжна звітність складається і подається щокварталу.	Головний бухгалтер	ДПСУ у Волинській області
2	Ф2	Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	Звітний період – рік, складається наростаючим підсумком з початку року. Проміжна звітність складається і подається щокварталу.	Головний бухгалтер	ДПСУ у Волинській області
3	Ф3	Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)	Складається і подається за рік наростаючим підсумком з початку року.	Головний бухгалтер	ДПСУ у Волинській області
4	Ф4	Звіт про власний капітал	Складається і подається за рік наростаючим підсумком з початку року.	Головний бухгалтер	ДПСУ у Волинській області
5	Ф5	Примітки до річної фінансової звітності	Складається і подається за рік наростаючим підсумком з початку року.	Головний бухгалтер	ДПСУ у Волинській області
6	Ф6	Додатки до приміток річної фінансової звітності	Складається і подається за рік наростаючим підсумком з початку року.	Головний бухгалтер	ДПСУ у Волинській області

Примітка: власна розробка автора

Усі фінансові звіти складаються та вчасно подаються головним бухгалтером до контролюючого органу в електронному вигляді. Окрім цього, СВК «XXXXXXX» сплачує такі податки та збори як:

- Податок на додану вартість (ПДВ) – непрямий податок, який додається до вартості виготовленої продукції, товарів чи послуг. Підприємства, що зареєстровані як платники даного податку щомісяця (за умови невеликого обсягу операцій – щокварталу) подають до контролюючого органу податкову декларацію, в якій зазначається сума до сплати чи державного відшкодування;
- Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) – обов’язковий платіж, який здійснюють роботодавці до фонду соціального страхування. З фонду виплачується соціальна допомога (пенсія, лікарняні, виплати по безробіттю та ін.);
- Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – податок, який роботодавець утримує із заробітної плати та перераховує у бюджет (або сплачується особою самостійно у разі отримання іншого доходу);
- Військовий збір (ВЗ) – обов’язковий платіж, тимчасово введений у 2014 році для підтримки Збройних сил України, утримується роботодавцем із заробітної плати. У звітності відображається разом з ЄСВ та ПДФО у податковому розрахунку.

Терміни подання та сплати зобов’язань з вищезазначених податків на СВК «XXXXXXX» наведено у таблиці 2.7:

Таблиця 2.7

Періодичність сплати податків і зборів підприємства за 2024 рік

№ з/п	Назва податку	Період	Термін подання звітності	Термін сплати
1	2	3	4	5
1	ПДВ	Місяць	До 20 числа місяця, наступного за звітним	10 днів після подачі звітності
2	ЄСВ	Місяць	До 20 числа місяця, наступного за звітним	10 днів після подачі звітності
3	ПДФО	Місяць	До 20 числа місяця, наступного за звітним	10 днів після подачі звітності
4	ВЗ	Місяць	До 20 числа місяця, наступного за звітним	10 днів після подачі звітності

Примітка: власна розробка автора

Оцінювання основних показників фінансово-економічної діяльності підприємства є ключовим інструментом визначення його поточного стану, динаміки розвитку та ефективності використання ресурсів. Комплексний аналіз фінансових результатів дозволяє встановити взаємозв'язок між обсягами реалізації, структурою витрат, рівнем прибутковості та фінансовою стійкістю суб'єкта господарювання.

Таблиця 2.8

Основні показники фінансово-економічної діяльності СВК «XXXXXX» у
2022-2024 роках

Показник	2022	2023	2024	Відхилення			
				абсолютне		відносне, %	
				2023-2022	2024-2023	2023-2022	2024-2023
Статутний капітал, тис. грн	36 086	32 234	149 927	-3 852	117 693	-10,67	365,12
ЧД від реалізації, тис. грн	136 277	173 277	225 465	37 000	52 188	27,15	30,12
Валовий прибуток, тис. грн	30 899	27 461	36 085	-3 438	8 624	-11,13	31,40
Доходи, тис. грн	139 092	175 574	230 194	36 482	54 620	26,23	31,11
Витрати, тис. грн	128 959	177 665	230 220	48 706	52 555	37,77	29,58
Прибуток до оподаткування, тис.грн	31 230	27 072	37 848	-4 158	10 776	-13,31	39,80
Рентабельність реалізації, %	22,92	15,62	16,79	-7,30	1,17	-31,85	7,49
ЧП, тис.грн	31 230	27 072	37 848	-4 158	10 776	-13,31	39,80
ФОП, тис. грн	30 258	29 031	37 109	-1 227	8 078	-4,06	27,83
Середньооблікова чисельність працюючих, осіб	143	132	129	-11,00	-3,00	-7,69	-2,27
Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн	68 683	59 965	63 164	-8 718,00	3 199,00	-12,69	5,33
Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн	152 910	185 642	209 403	32 733	23 761	21,41	12,80

Примітка: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз основних фінансово-економічних показників підприємства за 2022–2024 роки свідчить про суттєві структурні зміни у діяльності та

нарощення виробничо-фінансового потенціалу. Найпомітнішою є значна зміна статутного капіталу у 2024 році, який зріс більш ніж у чотири рази порівняно з попереднім періодом, що може вказувати на додаткові інвестиції, розширення діяльності або перегляд структури власного капіталу. Чистий дохід від реалізації демонструє стабільну позитивну динаміку, зростаючи щороку, що підтверджує зміцнення ринкових позицій підприємства та підвищення обсягів виробництва чи реалізації продукції.

Водночас валовий прибуток і прибуток до оподаткування у 2023 році знизилися, що свідчить про зростання витрат або тимчасове зниження ефективності операційної діяльності. Однак у 2024 році ці показники покращилися, підтверджуючи відновлення прибутковості. Хоча витрати підприємства зростають щороку, темпи збільшення доходів у 2024 році випереджають темпи зростання витрат, що позитивно позначилося на результатах діяльності.

Рентабельність реалізації у 2023 році суттєво знизилася, проте в 2024 році показала часткове відновлення. Це свідчить про поступову стабілізацію ефективності виробництва та покращення контролю за витратами. Фонд оплати праці збільшився у 2024 році, що може бути наслідком підвищення заробітної плати або зростання преміальних виплат, тоді як чисельність працівників поступово скорочувалася. Це вказує на тенденцію до підвищення продуктивності праці та оптимізації кадрових ресурсів.

Середньорічна вартість основних засобів після зниження у 2023 році зросла у 2024 році, що може свідчити про оновлення технічного парку або здійснення інвестицій у виробничі активи. Збільшення вартості оборотних коштів протягом усього періоду підкреслює розширення масштабів діяльності та необхідність підтримання більшого обсягу ресурсів для забезпечення операційного циклу.

Загалом, підприємство демонструє позитивні тенденції у розвитку: збільшення доходів, відновлення прибутковості, підвищення ефективності використання праці та активів. Разом з тим зростання витрат і раніше фіксовані

коливання рентабельності потребують подальшого удосконалення системи управління витратами та оптимізації виробничих процесів.

Аналіз динаміки ключових показників фінансової стійкості дає змогу оцінити здатність підприємства підтримувати оптимальне співвідношення між власними та залученими ресурсами та своєчасно реагувати на зміни фінансових умов.

Таблиця 2.9

Аналіз динаміки основних показників фінансової стійкості СВК «XXXXXX»
у 2022-2024 роках

Показник	2022	2023	2024	Відхилення			
				абсолютне		відносне, %	
				2023- 2022	2024- 2023	2023- 2022	2024- 2023
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт автономії	0,941	0,940	0,877	-0,001	-0,063	-0,106	-6,702
Коефіцієнт фінансової залежності	0,021	0,016	0,016	-0,005	0,000	-23,810	0,000
Коефіцієнт фінансового ризику	0,063	0,064	0,140	0,002	0,075	2,673	117,376
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,970	0,979	0,978	0,008	-0,001	0,858	-0,105
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,736	0,787	0,818	0,051	0,032	6,958	4,009
Коефіцієнт фінансової стійкості	15,982	15,566	7,161	-0,416	-8,405	-2,603	-53,997

Примітка: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз динаміки основних показників фінансової стійкості свідчить про поступове погіршення позицій підприємства у 2022–2024 рр. Коефіцієнт автономії протягом трьох років знизився з 0,941 до 0,877, що означає скорочення частки власного капіталу в загальній структурі фінансових ресурсів та зменшення незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Водночас коефіцієнт фінансової залежності демонструє незначні коливання, проте його зниження у 2023 р. та відсутність подальшого зростання у 2024 р. свідчать про стримане використання позикових коштів. Натомість коефіцієнт

фінансового ризику у 2024 р. різко збільшився більш ніж удвічі (на 117,38%), що свідчить про зростання навантаження на власний капітал та підвищення чутливості підприємства до зовнішніх фінансових факторів. Показник забезпеченості власними оборотними коштами залишається високим, хоча в 2024 р. і демонструє незначне зниження, що може сигналізувати про зростання потреби в ліквідних ресурсах. Позитивною тенденцією є зростання коефіцієнта маневреності власного капіталу, який зріс з 0,736 до 0,818, що свідчить про підвищення гнучкості у використанні власних фінансових ресурсів. Однак найбільш негативним є різке зниження коефіцієнта фінансової стійкості більш ніж удвічі: з 15,982 у 2022 р. до 7,161 у 2024 р. Це означає зменшення здатності підприємства покривати зобов'язання власними ресурсами та загальне послаблення фінансової стабільності.

Загалом, фінансова стійкість підприємства має тенденцію до зниження, що потребує посилення контролю за структурою капіталу, оптимізації позикового фінансування та підвищення ефективності управління власними оборотними коштами.

Таблиця 2.10

Класифікація типу фінансового стану підприємства у 2022-2024 роках

Показники (Формула розрахунку)	2022 рік	2023 рік	2024 рік
1	2	3	4
1. Загальна величина запасів (р. 1100 + р.1110)	142 833	157 465	152 953
2. Наявність власних джерел формування запасів (власні кошти) р.1495 (І р. пасиву) - р.1095 (І р. активу)	157 095	183 295	181 816
3. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	166 609	195 337	214 322
Власні кошти + Довгострокові зобов'язання р.1495 (І р. пасиву) + р.1595 (ІІ р. пасиву) - р.1095 (І р. активу)			
4. Загальна величина основних джерел формування запасів	166 609	195 337	214 322
Власні кошти + Довгострокові зобов'язання + Короткострокові кредити банків р.1495 (І р. пасиву) + р.1595 (ІІ р. пасиву) + р. 1600 - р.1095 (І р. активу)			

Продовження таблиці 2.10

1	2	3	4
5. Надлишок або нестача власних джерел формування запасів	14 262	25 830	28 863
Наявність власних джерел формування запасів -Загальна величина запасів (ряд. 2 – ряд. 1)			
6. Надлишок або нестача власних і довгострокових джерел формування запасів	23 776	37 872	61 369
Наявність власних і довгострокових джерел формування запасів – Загальна величина запасів (ряд. 3 – ряд. 1)			
7. Надлишок або нестача загальної величини основних джерел формування запасів	23 776	37 872	61 369
Загальна величина основних джерел формування запасів – Загальна величина запасів (ряд. 4 – ряд. 1)			
8. Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості	1	1	1
(1; 1; 1) – абсолютна фінансова стійкість			

Примітка: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

У 2022–2024 роках підприємство характеризувалося високою фінансовою стійкістю. Обсяг власних джерел формування запасів щороку суттєво перевищував величину запасів, що забезпечувало стійкий надлишок ресурсів та повну відсутність дефіциту оборотних коштів. Надлишок власних і довгострокових джерел зростав від 23 776 тис. грн у 2022 р. до 61 369 тис. грн у 2024 р., що свідчить про посилення фінансових можливостей підприємства. Протягом досліджуваного періоду трьохкомпонентний показник мав значення 1, що відповідає абсолютній фінансовій стійкості. Таким чином, підприємство демонструвало надійну, стабільну фінансову структуру та високий рівень забезпечення запасів усіма необхідними джерелами.

Аналіз динаміки ліквідності балансу за групами активів і пасивів дає можливість оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої поточні зобов'язання. Ліквідність балансу визначається шляхом порівняння згрупованих активів за швидкістю їх перетворення на грошові кошти із

пасивами, згрупованими за терміновістю їх погашення. Це дає змогу оцінити наскільки структура активів відповідає структурі зобов'язань кооперативу.

Таблиця 2.11

Динаміка ліквідності балансу СВК «XXXXXX» у 2022-2024 роках

Актив	2022	2023	2024
1. Найбільш ліквідні активи, тис. грн	12 623	29 849	48 174
2. Активи, що швидко реалізуються, тис.грн	15 794	12 000	17 571
3. Активи, що повільно реалізуються, тис. грн	143 279	157 739	153 472
4. Активи, що важко реалізуються, тис. грн	76 264	70 327	86 013
Баланс	247 960	269 915	305 230
Пасив	2022	2023	2024
1. Найбільш термінові зобов'язання, тис. грн	4 242	3 661	3 909
2. Короткострокові пасиви, тис. грн	845	590	986
3. Довгострокові пасиви, тис. грн	9 514	12 042	32 506
4. Постійні пасиви, тис. грн	233 359	253 622	267 829
Баланс	247 960	269 915	305 230

Примітка: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Баланс підприємства вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі умови: $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$. За даними таблиці 2.11 дані показники кооперативу на кінець 2022-2024 рр. були такими:

2022: $A1 > P1$, $A2 > P2$, $A3 > P3$, $A4 < P4$;

2023: $A1 > P1$, $A2 > P2$, $A3 > P3$, $A4 < P4$;

2024: $A1 > P1$, $A2 > P2$, $A3 > P3$, $A4 < P4$;

Протягом досліджуваного періоду система нерівностей виконувалась. Протягом трьох років баланс СВК «XXXXXX» був абсолютно ліквідним. Це означає, що структура активів кооперативу забезпечувала своєчасне покриття всіх груп зобов'язань та стабільний фінансовий стан. Детальніше про ліквідність балансу можна дізнатися, розрахувавши коефіцієнти загальної, проміжної та абсолютної ліквідності.

Таблиця 2.12

Динаміка відносних коефіцієнтів ліквідності кооперативу у 2022-2024 роках

Показники	2022	2023	2024	Відхилення	
				2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	33,752	46,951	44,784	13,199	-2,167
2. Коефіцієнт проміжної ліквідності	5,586	9,845	13,431	4,258	3,587
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2,481	7,022	9,841	4,540	2,820

Примітка: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз ліквідності СВК «XXXXXX» за 2022–2024 роки свідчить про суттєве покращення платоспроможності підприємства. Коефіцієнт загальної ліквідності у 2023 році зріс на 13,199 порівняно з 2022 роком, що вказує на посилення здатності покривати поточні зобов’язання оборотними активами. Хоч у 2024 році показник дещо знизився на 2,167, його рівень залишається надзвичайно високим і значно перевищує нормативні вимоги. Коефіцієнт проміжної ліквідності демонструє стабільне зростання: на 4,258 у 2023 році та ще на 3,587 у 2024 році. Це свідчить про підвищення обсягу найбільш ліквідних активів (крім запасів), що забезпечує підприємству високу фінансову гнучкість. Коефіцієнт абсолютної ліквідності також суттєво зріс — на 4,540 у 2023 році та на 2,820 у 2024 році, що вказує на значне збільшення коштів і їх еквівалентів, достатніх для негайного покриття короткострокових зобов’язань. У цілому підприємство має високий рівень ліквідності, що свідчить про його здатність своєчасно виконувати фінансові зобов’язання та підтримувати стабільний фінансовий стан.

Показники рентабельності характеризують ефективність діяльності підприємства та рівень прибутковості використання його ресурсів. Вони демонструють, який прибуток підприємство отримує з кожної гривні вкладених у діяльність активів, капіталу чи реалізованої продукції. Ці показники є узагальнюючими індикаторами фінансових результатів та дозволяють оцінити конкурентоспроможність і стійкість підприємства в динаміці.

Таблиця 2.13

Аналіз динаміки показників рентабельності СВК «XXXXXXX» у 2022-2024 роках

Показники	2022	2023	2024	Відхилення	
				2023/2022	2024/2023
1	2	3	4	5	6
1. Рентабельність сукупного капіталу	0,133	0,105	0,132	-0,029	0,027
2. Рентабельність власного капіталу	0,142	0,111	0,145	-0,031	0,034
3. Рентабельність продукції	0,293	0,188	0,191	-0,105	0,002
4. Валова рентабельність продажу	0,227	0,158	0,160	-0,068	0,002
5. Операційна рентабельність продажу	0,223	0,147	0,152	-0,075	0,005
6. Чиста рентабельність продажу	0,229	0,156	0,168	-0,073	0,012

Примітка: складено автором на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз показників рентабельності СВК «XXXXXXX» за 2022–2024 роки свідчить про змішані тенденції у динаміці ефективності діяльності підприємства. У 2023 році зафіксовано зниження всіх основних показників рентабельності, що може бути наслідком зростання витрат, коливання цін або зменшення прибутковості окремих видів продукції. Зокрема, рентабельність сукупного капіталу та рентабельність власного капіталу зменшилися відповідно на 0,029 та 0,031, що відображає тимчасове зниження ефективності використання залучених і власних ресурсів. Рентабельність продукції та валова рентабельність продажу продемонстрували найбільше падіння (на 0,105 і 0,068), що вказує на звуження маржі та можливе підвищення собівартості виробництва. Операційна та чиста рентабельність продажу також знизилися у 2023 році, що свідчить про погіршення результатів основної та загальної діяльності.

Втім, у 2024 році ситуація частково стабілізувалася: майже всі показники продемонстрували позитивну динаміку. Рентабельність власного капіталу та

сукупного капіталу зросли на 0,034 і 0,027 відповідно, що свідчить про відновлення ефективності використання капіталу підприємства. Хоча приріст рентабельності продукції та валової рентабельності продажу є незначним (по 0,002), він показує припинення тенденції до зниження.

У цілому можна зробити висновок, що СВК «XXXXXX» у 2024 році розпочав поступове відновлення рентабельності після спадного тренду 2023 року, що є позитивним сигналом для подальшої стабілізації та розвитку підприємства.

Сільськогосподарський виробничий кооператив «XXXXXX» – підприємство, яке уже понад 20 років успішно провадить діяльність в аграрному секторі України. Структура підприємства передбачає прозору діяльність завдяки активній участі членів кооперативу у прийнятті управлінських рішень. СВК «XXXXXX» перебуває на загальній системі оподаткування та подає до контролюючого органу повний пакет фінансової звітності за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Автоматизована система ведення обліку з використанням спеціалізованих програмних продуктів дозволяє уникати помилок, ефективно розпоряджатися матеріальними та людськими ресурсами та забезпечує вчасне подання звітності. Проведений аналіз фінансово-економічного стану СВК «XXXXXX» свідчить про позитивну динаміку основних результативних показників, зокрема зростання чистого доходу, підвищення продуктивності праці та відновлення прибутковості у 2024 році. Висока ліквідність підприємства забезпечує його здатність своєчасно виконувати зобов'язання, а абсолютна фінансова стійкість у формуванні запасів підтверджує впевнене забезпечення операційної діяльності власними ресурсами. Разом із тим, зниження окремих показників фінансової стійкості та зростання фінансового ризику вимагають удосконалення структури капіталу, посилення контролю за витратами та оптимізації фінансового менеджменту. Загалом СВК «XXXXXX» залишається конкурентоспроможним і фінансово надійним суб'єктом

господарювання, що має потенціал для подальшого розвитку та стратегічного зміцнення на ринку аграрної продукції.

2.3. Аналіз облікової політики та організації обліку витрати виробництва сільськогосподарської продукції

Облікова політика є важливим елементом управління СВК «XXXXXX», оскільки визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та внутрішніх потреб кооперативу. Аналіз цього документу дозволяє визначити відповідність прийнятих методів обліку до національних стандартів, їх ефективність та вплив на економіку підприємства. Результати вивчення та аналізу облікової політики СВК «XXXXXX» відображені у таблиці 2.14:

Таблиця 2.14

Вивчення облікової політики та облікових оцінок

Елемент, що перевіряється	Відповідність концептуальній основі та прийнятій обліковій політиці (так «+», ні «-»)
1	2
1. Наявність наказу про облікову політику	+
2. Застосований метод оцінки вибуття запасів	
2.1. середньозваженої собівартості	+
2.2. ціни продажу	+
3. Визначення одиниці запасів	
3.1. найменування	+
3.2. однорідна група	+
4. Метод визначення суми резерву сумнівних боргів	
4.1. за класифікацією дебіторської заборгованості	+
5. Метод амортизації основних засобів	
5.1. прямолінійний	+
5.2. зменшення залишкової вартості	+
5.3. виробничий	+
6. Вартісна межа проміж ОЗ та МНМА	+
7. Метод нарахування амортизації МНМА	
7.1. прямолінійного списання	+
7.2. 100 %	+
8. Метод амортизації та строк корисного використання НМА	
8.1. прямолінійний	+
8.2. зменшення залишкової вартості	+

Продовження таблиці 2.14

1	2
9. Метод оцінки ступеня завершеності операцій з надання послуг	
9.1. вивчення виконаних робіт	+
10. Визначена межа суттєвості	+
11. Наявність та порядок формування резервів для забезпечення майбутніх витрат і платежів (навести)	-
12. Метод відображення фінансових інвестицій	
12.1. за справедливою вартістю	+
13. Наявність змін облікової політики у періоді, який перевіряється	-
Висновок: облікова політика СВК «XXXXXX» в цілому відповідає вимогам НП(С)БО та діючого законодавства.	

Примітка: побудовано на основі додатку А

Фінансова звітність СВК «XXXXXX» складається відповідно до законодавчих вимог, концептуальної основи фінансової звітності та облікової політики підприємства.

Основним документом, що визначає права, обов'язки та межі відповідальності працівників є посадова інструкція. Документ забезпечує ефективну організацію роботи, дотримання норм чинного законодавства та затверджується керівником підприємства. У посадовій інструкції містяться дані про назву посади, завдання та обов'язки працівника, його права, відповідальність за невиконання обов'язків, а також вимоги щодо освіти та навичок, необхідних для роботи. На СВК «XXXXXX» відділ бухгалтерії працює відповідно до затверджених посадових інструкцій. Це сприяє чіткому розподілу функцій та мінімізує ризик помилок в обліковому процесі. Дотримання посадових інструкцій є важливою умовою ефективної взаємодії між підрозділами та підтримки високого рівня відповідальності працівників. Чітко встановлені вимоги до кваліфікації працівників забезпечують відповідність кадрового складу потребам підприємства та сприяють підвищенню якості обліково-аналітичної роботи (Таблиця 2.15).

Детальний аналіз облікової політики підприємства, структури бухгалтерського відділу та посадових інструкцій його працівників, а також

розгляд облікової політики дозволив визначити її вплив на організацію бухгалтерського обліку, фінансову звітність та податковий облік. Завдяки чітко сформульованій обліковій політиці СВК «XXXXXX» дотримується законодавчих вимог, підвищує достовірність облікової інформації та ефективність управлінських рішень.

Таблиця 2.15

Перелік працівників облікової служби СВК «XXXXXX» та їх обов'язки

№ з/п	Посада	Освіта	Перелік рахунків, які веде	Документи, які складає
1	2	3	4	5
1	Головний бухгалтер	Вища економічна освіта	38, 39, 47- 49, 95-98, позабалансові	Усі форми фінансової, статистичної та іншої звітності
2	Бухгалтер (з дипломом магістра)	Вища освіта (Облік і оподаткування)	40-46, 50, 60, 90-94	Внутрішня звітність, банківські документи
3	Бухгалтер із розрахунку заробітної плати	Неповна вища або вища освіта (Облік і оподаткування)	66,65,64, 37, 67, 68	Кадрові документи, документи, пов'язані з обліком робочого часу та нарахуванням і виплатою ЗП
4	Бухгалтер з військового обліку	Базова або неповна вища освіта (Облік і оподаткування)	23-28, 90-94	Списки персонального військового обліку
5	Бухгалтер	Неповна вища або вища економічна освіта	14- 18, 21, 36, 63, 70-79	Первинні та зведені документи
6	Асистент бухгалтера	Базова або неповна вища економічна освіта	10-13, 22	Первинні документи
7	Касир	Неповна вища економічна освіта	30-34, 50, 60	Первинні касові документи, їх реєстри, звіт касира

Примітка: побудовано на основі додатків А, В, Д, Е, Ж та З

Усі ключові елементи облікової політики – методи оцінки запасів, амортизації необоротних активів, формування резервів, визначення суттєвості – налаштовані належним чином та прозоро відображають господарські операції. Опрацювання посадових інструкцій працівників бухгалтерії показало їх важливу роль у регулюванні функціональних обов'язків, розподілі відповідальності та забезпеченні ефективної взаємодії та порозуміння між працівниками відділу. Загалом система обліку в кооперативі функціонує

ефективно та забезпечує управлінців необхідною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень.

2.4. Обліково-аналітична оцінка витрат виробництва сільськогосподарської продукції підприємства

Важливим аспектом ефективного управління сільськогосподарським підприємством є розуміння структури та динаміки витрат на виробництво продукції. Аналіз витрат на виробництво дає змогу керівництву виявити неефективне використання ресурсів і приймати рішення, що позитивно вплинуть на фінансовий стан підприємства.

Для обліку витрат на виробництво продукції сільськогосподарський виробничий кооператив «XXXXXX» використовує рахунок 23 «Виробництво». Це активний рахунок, за дебетом якого відображаються прямі матеріальні, розподілені загальновиробничі, інші прямі, а також витрати на оплату праці працівників виробництва. Оскільки встановлений субрахунків 23 рахунку немає, то кожне підприємство створює їх відповідно до власних потреб. Поділ рахунку 23 «Виробництво» на СВК «XXXXXX» відображено на рисунку 2.1:

Рис. 2.1. Аналітичні рахунки виробництва СВК «XXXXXX»

Примітка: власна розробка автора

Кредит рахунку 23 «Виробництво» відображає виробничу собівартість виготовленої продукції, виконаних робіт та наданих послуг. Для обліку продукції, що виробляється на СВК «XXXXXX» використовуються такі рахунки:

- 26 «Готова продукція» – активний рахунок, на якому обліковується продукція, обробка якої закінчена та відповідає технічним умовам і стандартам;
- 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» – активний рахунок, що застосовується для контролю за наявністю та рухом власної сільськогосподарської продукції підприємства. Задля зручності створені субрахунки 271 «Продукція рослинництва» та 272 «Продукція тваринництва» [9].

Усі витрати, здійснені у процесі діяльності підприємства, відображаються у фінансовій звітності відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 16 «Витрати» та НП(С)БО 30 «Біологічні активи». Основною метою такого відображення є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан і результати діяльності СВК «XXXXXX». Витрати підприємства класифікуються за кількома напрямками, що дозволяє відобразити їх у фінансовій звітності комплексно. На рисунку 2.2 показано класифікацію витрат, що використовується сільськогосподарським виробничим кооперативом «XXXXXX»:

Задля зручності аналізу витрати операційної діяльності поділяються на такі економічні елементи:

- матеріальні затрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

До матеріальних витрат належать насіння, добрива, засоби захисту рослин, корми для тварин, паливо-мастильні матеріали та інші запаси, які безпосередньо використовуються у виробничому процесі. У бухгалтерському обліку СВК «XXXXXX» такі витрати відображаються за дебетом рахунку 23 «Виробництво» з кредиту рахунку 20 «Виробничі запаси». У фінансовій звітності вони знаходять відображення у статті «Виробничі запаси» балансу (ф. №1), а після списання на собівартість – у рядку 2050 звіту про фінансові результати (ф. №2) як складова «Собівартості реалізованої продукції». Оплата праці основних виробничих працівників формується на рахунку 23 «Виробництво» з кореспонденцією рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». Надалі ці витрати включаються до собівартості продукції та відображаються у звіті про фінансові результати. Важливо зазначити, що у сільськогосподарських підприємствах витрати на оплату праці мають сезонний характер, що зумовлює нерівномірність їх відображення у звітності протягом року.

Рис. 2.2. Склад витрат СВК «XXXXXXX»

Примітка: власна розробка автора

Витрати на єдиний соціальний внесок (ЄСВ), нарахований на фонд оплати праці, відображаються у бухгалтерському обліку на рахунках 23, 91, 92, 93 залежно від призначення витрат. Кореспонденція: Дт 23, 91, 92, 93 – Кт 65 «Розрахунки за страхуванням». У фінансовій звітності ЄСВ розподіляється між собівартістю реалізованої продукції, адміністративними та іншими операційними витратами. Амортизаційні відрахування займають значну частку у витратах сільськогосподарських підприємств, адже техніка, будівлі та інші необоротні активи використовуються у виробництві. У СВК «XXXXXXX» нарахування амортизації відображається за дебетом рахунку 23 «Виробництво» або 91–94 залежно від напряму використання активів, у кореспонденції з

кредитом рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». У балансі амортизація зменшує залишкову вартість основних засобів, а у звіті про фінансові результати відображається у складі собівартості продукції чи витрат періоду.

Завдяки такій класифікації керівництво кооперативу має можливість оцінити структуру витрат, визначити їх динаміку та контролювати ефективність використання ресурсів.

У звіті про фінансові результати витрати займають ключове місце, адже впливають на формування прибутку. Витрати відображаються у таких статтях:

- собівартість реалізованої продукції (рядок 2050);
- адміністративні витрати (рядок 2130);
- витрати на збут (рядок 2150);
- інші операційні витрати (рядок 2180);
- інші витрати (рядок 2270).

Сума витрат, зменшуючи дохід, формує чистий прибуток (або збиток), що є підсумковим показником діяльності СВК «XXXXXX».

Розподіл витрат за напрямками використання грошових коштів відображається у звіті про рух грошових коштів, а саме: операційна діяльність – оплати постачальникам, сплата податків, виплати працівникам; інвестиційна діяльність – витрати на придбання необоротних активів; фінансова діяльність – сплата дивідендів.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Проект організації обліку, аудиту, контролю та аналізу витрат підприємства

Організація обліку та аналітичного забезпечення управління витратами у сільськогосподарських підприємствах відіграє визначальну роль у формуванні достовірної фінансової інформації, яка є підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень. Сучасні умови господарювання зумовлюють необхідність гармонізації облікової політики підприємства з вимогами нормативно-правових актів, а також її адаптації до специфіки аграрної діяльності. Створення ефективної системи управління витратами потребує комплексного підходу, що поєднує облік, аудит, внутрішній контроль та економічний аналіз.

На СВК «XXXXXX» ведення бухгалтерського обліку здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства та НП(С)БО, проте система ще не повною мірою відповідає сучасним потребам управління. Наявність певних організаційних недоліків знижує якість облікової інформації та її аналітичну цінність для керівництва. Зокрема, у Наказі про облікову політику відсутня достатня деталізація окремих аспектів, що ускладнює калькуляцію собівартості продукції та не дозволяє повною мірою використовувати облікові дані для управління. Порівняння діючих положень Наказу із Наказом Міністерства фінансів України Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України, дало змогу виявити відхилення та сформулювати проектні пропозиції щодо їх усунення.

Для наочності результати аналізу наведено у таблиці 3.1:

Таблиця 3.1

Порівняльні відомості щодо оцінки облікової політики СВК «XXXXXX»

№ з/п	Опис за Наказом підприємства	Передбачено Методичними рекомендаціями № 635	Рекомендовано як проект	Оцінка ефекту
1	2	3	4	5
1	Амортизація основних засобів методом зменшення залишкової вартості	Так	Залишити, але рекомендується для активних ОЗ; для пасивних — прямолінійний	Оптимізація податкового навантаження
2	Резерв майбутніх витрат не створюється	Так	Рекомендується створювати для відпусток і гарантійних зобов'язань	Підвищення точності фінансової звітності
3	Запаси — за собівартістю, списання за середньозваженою собівартістю	Так	Без змін	Найбільш точне відображення фактичних витрат
4	Резерв сумнівних боргів — за класифікацією дебіторів	Так	Без змін	Вища обґрунтованість фінансових результатів

Примітка: створено на основі джерела [25] та додатку А

Більшість положень облікової політики узгоджуються з Методичними рекомендаціями № 635, що свідчить про належний рівень організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Водночас, виявлено окремі аспекти, які потребують вдосконалення.

Зокрема, застосування методу зменшення залишкової вартості для всіх основних засобів є доцільним лише для активних елементів виробничого процесу, таких як: спецмашини, обладнання, техніка. Для пасивних об'єктів (будівлі, споруди) доцільніше використовувати прямолінійний метод, що забезпечить більш стабільне відображення витрат і підвищить точність планування фінансових результатів.

Також відсутність практики створення резервів майбутніх витрат (на оплату відпусток, ремонт, гарантійні зобов'язання) є недоліком, який може

призвести до спотворення фінансових результатів у звітних періодах. Запровадження відповідних резервів дозволить забезпечити відповідність витрат і доходів у часі, підвищити достовірність бухгалтерської звітності та зміцнити систему внутрішнього контролю.

Для виявлення напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами виробництва доцільно провести SWOT-аналіз, який дозволяє комплексно оцінити сильні та слабкі сторони господарства, а також можливості і загрози його подальшого розвитку. Такий підхід сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень, підвищенню результативності фінансово-господарської діяльності та оптимізації витрат.

Сильні сторони. СВК «XXXXXX» має низку конкурентних переваг, що забезпечують стабільність його діяльності та високий потенціал розвитку:

- наявність висококваліфікованих кадрів, які мають досвід роботи у сільському господарстві;
- можливість виробляти продукцію високої якості, що відповідає стандартам продовольчої безпеки;
- вигідне розташування поблизу обласного центру (м. Луцьк), що спрощує логістику та зменшує витрати на транспортування;
- потенціал для розширення ринків збуту завдяки конкурентоспроможній продукції;
- збалансована структура виробництва, що включає як рослинництво, так і тваринництво.

Слабкі сторони. Водночас діяльність СВК «XXXXXX» має певні внутрішні проблеми, які знижують ефективність використання ресурсів:

- матеріально-технічна база потребує оновлення – більшість машин і механізмів застарілі та не відповідають сучасним вимогам енергоефективності;
- система державної підтримки аграрного сектору є недостатньою;
- транспортні засоби вимагають технічного обслуговування або заміни;

- ціни на сільськогосподарську продукцію є нестабільними, що ускладнює планування доходів і витрат;

Можливості розвитку. Кооператив має значний потенціал для підвищення прибутковості за рахунок:

- впровадження інноваційних технологій у рослинництві – використання нових сортів озимої пшениці та гібридів ріпаку, кукурудзи, буряка від провідних світових виробників;
- оптимізації системи удобрення та живлення рослин на основі агрохімічних аналізів ґрунтів;
- підвищення рівня механізації й автоматизації облікових процесів;
- модернізації тваринницьких приміщень і впровадження технологій збалансованої годівлі молодняка;
- розширення співпраці з переробними підприємствами та виходу на нові ринки збуту.

Загрози. Зовнішнє середовище створює низку ризиків для діяльності СВК «XXXXXXX»:

- коливання цін на сільськогосподарську продукцію та ресурси (паливо, добрива, корми);
- зростання конкуренції з боку великих агрохолдингів;
- несприятливі погодні умови, які впливають на урожайність;
- підвищення собівартості продукції внаслідок інфляції

Таким чином, проведений SWOT-аналіз свідчить, що при збереженні стабільних виробничих позицій СВК «XXXXXXX» має значний потенціал для розвитку, який може бути реалізований шляхом підвищення ефективності системи управління витратами, вдосконалення облікової політики, модернізації матеріально-технічної бази та впровадження сучасних інформаційно-аналітичних технологій.

Для підвищення конкурентоспроможності СВК «XXXXXXX» доцільно спрямувати увагу на комплексне вдосконалення системи управління витратами, що передбачає оновлення облікової політики з урахуванням сучасних

методологічних підходів, зокрема створення необхідних резервів і більш точного відображення витрат у бухгалтерському обліку. Важливим напрямом є посилення внутрішнього контролю та аналітичного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, що сприятиме своєчасному виявленню неефективних статей витрат і формуванню дієвих заходів з їх оптимізації. Доцільним також є розроблення економіко-математичних моделей прогнозування витрат, модернізація технічного парку та складських приміщень, а також оптимізація податкового навантаження шляхом вибору раціональних методів амортизації й обґрунтованого розподілу непрямих витрат. Реалізація зазначених заходів забезпечить підвищення ефективності використання ресурсів, зміцнення фінансової стійкості та стає зростання прибутковості підприємства в довгостроковій перспективі.

3.2. Оцінка ефективності впровадження проекту оптимізації обліку і оподаткування

Впровадження проекту оптимізації системи обліку, аудиту, контролю та аналізу витрат у СВК «XXXXXX» має забезпечити суттєве підвищення ефективності управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Ефективність запропонованих заходів оцінюється з позицій як економічного, так і управлінського ефекту, що досягається завдяки удосконаленню облікової політики, підвищенню достовірності звітності та посиленню внутрішнього контролю.

Насамперед, впровадження уточнених методів амортизації дозволить підприємству більш раціонально розподіляти витрати між звітними періодами, що сприятиме оптимізації податкового навантаження та зниженню фінансових ризиків. Використання прямолінійного методу для пасивних основних засобів забезпечить стабільність у нарахуванні амортизаційних відрахувань, тоді як застосування методу зменшення залишкової вартості до активних елементів

виробництва сприятиме прискореному оновленню техніки та підвищенню конкурентоспроможності підприємства. Створення резервів майбутніх витрат (на оплату відпусток, ремонт, гарантійні зобов'язання) дозволить забезпечити відповідність між доходами і витратами у часі, що є ключовою вимогою принципу нарахування. Це сприятиме зростанню достовірності фінансової звітності, а також формуванню більш прогнозованих показників фінансових результатів. У результаті підприємство зможе ефективніше планувати грошові потоки, формувати резерви ліквідності та мінімізувати ризики касових розривів. Важливим результатом реалізації проекту стане посилення внутрішнього контролю за формуванням та використанням витрат. Запровадження аналітичних процедур і контрольних індикаторів дозволить своєчасно виявляти відхилення від встановлених нормативів, що сприятиме підвищенню дисципліни витрат і скороченню необґрунтованих витрат на 8-10 %. Одночасно це забезпечить більш якісну інформаційну базу для управлінського аналізу та стратегічного планування.

З економічної точки зору, очікуваним результатом впровадження проекту є зростання рівня рентабельності виробництва на 5-7 % протягом двох років після реалізації запропонованих заходів, за рахунок зниження собівартості продукції, ефективнішого використання основних засобів і ресурсів, а також скорочення адміністративних витрат. Крім того, автоматизація частини облікових процесів та впровадження економіко-математичних моделей прогнозування витрат сприятимуть скороченню часу на підготовку звітності та прийняття управлінських рішень. Це підвищить оперативність реагування на зміни зовнішнього середовища та дозволить керівництву підприємства ефективніше планувати виробничо-фінансову діяльність.

Таким чином, впровадження проекту оптимізації системи обліку, аудиту, контролю та аналізу витрат у СВК «XXXXXX» має комплексний позитивний ефект. Він полягає не лише у підвищенні достовірності облікової інформації та зниженні витрат, але й у формуванні ефективної системи управління, орієнтованої на результат і стає зростання прибутковості підприємства.

Реалізація запропонованих заходів забезпечить зміцнення фінансової стійкості, підвищення інвестиційної привабливості кооперативу та створення умов для його довгострокового розвитку.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження обліково-аналітичного забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції сформульовано такі висновки:

1. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами є ключовим елементом системи управління сільськогосподарським підприємством. Воно об'єднує облік, аналіз, контроль та інформаційне забезпечення, що створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

2. Теоретичні основи організації обліку витрат доводять важливість застосування сучасних підходів до формування інформаційної бази управління. Рациональна побудова облікової системи забезпечує прозорість господарських процесів та підвищує ефективність використання ресурсів.

3. Дослідження наукових джерел і нормативно-правових актів дало змогу уточнити сутність понять «витрати виробництва», «собівартість продукції», «обліково-аналітичне забезпечення», що є необхідним для формування єдиної методологічної бази в управлінні сільськогосподарськими підприємствами.

4. Аналіз сучасного стану обліку витрат у СВК «XXXXXX» засвідчив відповідність облікової політики вимогам НП(С)БО 16 «Витрати», але водночас виявив потребу в підвищенні рівня деталізації облікових даних за центрами відповідальності та видами продукції.

5. В управлінському обліку сільськогосподарського виробництва важливо забезпечити системність формування інформації про витрати – за культурами, технологічними операціями, періодами та центрами відповідальності. Це дозволяє об'єктивно оцінювати ефективність окремих видів діяльності.

6. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення витрат передбачає впровадження сучасних інформаційних технологій, які підвищують оперативність збору, обробки та аналізу даних.

7. Проведений аналіз показав, що впровадження стратегічного підходу до управління витратами – через систему планування, контролю та прогнозування – сприяє підвищенню рентабельності діяльності підприємства.

8. Внутрішній контроль у системі обліково-аналітичного забезпечення є важливим інструментом мінімізації ризиків нерационального використання ресурсів і підвищення достовірності управлінської інформації.

9. Запропоновані у роботі заходи щодо удосконалення системи управління витратами базуються на інтеграції аналітичних показників у єдину інформаційну систему підприємства, що дозволяє забезпечити ефективний контроль, оцінку результатів і прийняття управлінських рішень у реальному часі.

У цілому дослідження підтвердило, що удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами є важливим напрямом підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств. Поєднання традиційних методів обліку з сучасними інформаційними технологіями створює передумови для зниження собівартості продукції, підвищення прибутковості та забезпечення сталого розвитку сфери діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антимонопольний ком. України. Групування витрат та облік, 2023. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=l-ZCztfdsdDU> (дата звернення: 10.12.2024).
2. Банк даних Державна служба статистики України. *Головна сторінка Держстат Державна служба статистики України*. URL: [https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU:DF_ANNUAL_NATIONAL_ACCOUNTS\(~\)](https://stat.gov.ua/uk/explorer?urn=SSSU:DF_ANNUAL_NATIONAL_ACCOUNTS(~)) (дата звернення: 11.12.2024).
3. Верига Ю. А., Падусенко В. В., Кононенко К. О. Аналіз в системі управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економічні студії*. 2021. № 3 (33). С. 23-27
4. Визначення ефективності виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції українського інституту експертизи сортів рослин / О. Попова та ін. *Věda a perspektivy*. 2023. № 12(31). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-12\(31\)-25-37](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-12(31)-25-37) (дата звернення: 23.12.2024).
5. Волинець І., Скорук О. Удосконалення формування виробничих стратегій діяльності підприємства. *Економічний простір*. 2020. № 154. С. 88–92. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-16> (дата звернення: 25.12.2024).
6. Грибкова М. А. Когнітивна модель світового ринку сільськогосподарської продукції. Європейський вектор економічного розвитку. 2020. Т. 28, № 1. С. 19–29. URL: <https://doi.org/10.32342/2074-5362-2020-1-28-2> (дата звернення: 23.12.2024).
7. Збалансована система показників (BSC): що включає та як впровадити. *Фінансова академія Актив*. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/sbalansirovannaya-sistema-pokazatelej-bsc> (дата звернення: 16.12.2024).

8. Земельний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інстр. М-ва фінансів України від 30.11.1999 № 291 : станом на 13 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 16.02.2025).

10. Історія економіки та економічної думки : підруч. / В. В. Козюк, Л. А. Родіонова, О. В. Длугопольський [та ін.] ; за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 792 с.

11. Калушка В. Особливості оподаткування аграрного бізнесу. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування* : Міжнар. науково-практ. конф., м. Луцьк, 21 листоп. 2024 р. Луцьк, 2024. С. 86–87. URL: <https://surl.li/wngrbe> (дата звернення: 15.06.2025).

12. Калушка В. Поняття собівартості та її види. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування* : Міжнар. науково-практ. конф. молодих науковців і здобувачів освіти, м. Луцьк, 18 трав. 2023 р. Луцьк, 2023. С. 18–19. URL: <https://surl.li/xmivbo> (дата звернення: 15.05.2025).

13. Калушка В. Проблеми та перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування* : Міжнар. науково-практ. конф. молодих науковців і здобувачів освіти, м. Луцьк, 18 трав. 2023 р. Луцьк, 2023. С. 62–63. URL: <https://surl.li/xmivbo> (дата звернення: 15.05.2025).

14. Калушка В. П. Управління виробничими витратами сільськогосподарського підприємства в умовах цифрової трансформації. *Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування* : Міжнар. науково-практ. конф., м. Луцьк, 21 листоп. 2025 р. Луцьк, 2025. С. 77–78. URL: <https://surl.li/gwcvbv> (дата звернення: 22.11.2025).

15. Калущка В. П., Шматковська Т. О. Призначення КВЕД у бюджетних установах та їх використання у реалізації практичної діяльності. *UKRAINE INNOVATE: сучасні моделі для відновлення* : Міжнар. мультидисциплінарна науково-практ. конф., м. Луцьк, 25 жовт. 2023 р. Луцьк, 2023. С. 136–138.

16. Кодекс законів про працю України : Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII : станом на 12 жовт. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

17. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень : навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ : Алерта, 2019. 492 с.

18. Кучмійова Т., Зозуля О. В. Аналіз витрат на виробництво продукції сільськогосподарських підприємств. *Інституційний репозитарій Миколаївського національного аграрного університету: Головна сторінка*.
URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16606/1/323-325.pdf> (дата звернення: 05.01.2025).

19. Луц Д., Гречковський Д. Поняття та структура організаційно-правового механізму публічного управління в сфері виробництва органічної сільськогосподарської продукції. *Юридичний вісник*. 2021. № 6. С. 175–182.
URL: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i6.2043> (дата звернення: 23.01.2025).

20. Мовчанюк А. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль у системі управління діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-5> (дата звернення: 16.02.2025).

21. МСФЗ Міжнародні стандарти фінансової звітності 2025. *Головбух*.
URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7659-msfz-2020> (дата звернення: 29.01.2025).

22. Національні положення бухгалтерського обліку (стандарти) ПСБО в Україні дивіться на сайті Бухгалтер 911. *Бухгалтер 911*.
URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/standart-buhgalterskogo/> (дата звернення: 20.03.2025).

23. Нова аграрна політика: довіра до сільського господарства України зміцнюється. *журнал AgroPro*. URL: <https://agro-pro.com.ua/news/nova-agrarna-politika-dovira-do-silskogo-gospodarstva-ukraini-zmicnuetsa> (дата звернення: 30.03.2025).

24. *Нормативні документи від VOBU – Нормативно-правові акти, листи та роз'яснення державних органів*. URL: https://document.vobu.ua/wp-content/uploads/2018/10/MSBO-41_ukr_2022.pdf (дата звернення: 15.12.2024).

25. Овчарова Н., Кравченко О., Бобошко Р. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств. *Економіка та суспільство*. 2021. № 30. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-45> (дата звернення: 24.12.2024).

26. Павлова Г., Приходько І., Волчанська Л. Облік витрат в аграрних і переробних підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2021. № 27. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-9> (дата звернення: 16.12.2024).

27. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 5 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.01.2025).

28. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.01.2025).

29. Про деякі заходи щодо поліпшення фінансового стану аграрного сектору економіки та розвитку тваринництва : Указ Президента України від 29.05.2009 № 378/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378/2009#Text> (дата звернення: 15.01.2025).

30. Про законодавче забезпечення стабілізації виробництва сільськогосподарської продукції в Україні : Постанова Президії Верхов. Ради України від 05.02.1996 № 72/96-ПВ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/72/96-пв#Text> (дата звернення: 23.02.2025).

31. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств : Постанова Каб. Міністрів України від 18.05.2001 № 132 : станом на 31 жовт. 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення: 15.01.2025).

32. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 №635: станом на 18 жовт. 2022р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення: 16.01.2025).

33. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 "Біологічні активи" : Наказ М-ва фінансів України від 18.11.2005 № 790 : станом на 27 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 15.03.2025).

34. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення : Постанова Каб. Міністрів України від 12.03.2024 № 284 : станом на 15 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-2024-п#Text> (дата звернення: 25.01.2025).

35. Про затвердження Порядку надання одноразової грошової допомоги постраждалому населенню внаслідок підриву Російською Федерацією греблі Каховської гідроелектростанції за втрачений врожай : Постанова Каб. Міністрів України від 04.08.2023 № 807 : станом на 20 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-2023-п#Text> (дата звернення: 07.01.2025).

36. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX : станом на 19 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> (дата звернення: 15.04.2025).

37. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про захист рослин: Указ Президента України від 31.01.2006 № 81/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/81/2006#Text> (дата звернення: 15.04.2025).

38. Розпорядження голови Волинської обласної державної адміністрації. *Розпорядження голови Волинської обласної державної адміністрації*. URL: <https://npa.voladm.gov.ua/search.php> (дата звернення: 11.04.2025).

39. Середня місячна заробітна плата за галузями (2020-2025). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/branch/> (дата звернення: 02.06.2025).

40. Скрипник М. І., Григоревська О. О. Обліково-аналітичне забезпечення виробництва органічної продукції. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. № 4. С. 177–187. URL: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.4.22> (дата звернення: 23.04.2025).

41. Статистика сільського господарства України від AgroStats. *Статистика сільського господарства України від AgroStats*. URL: <https://agrostats.uhmi.org.ua/> (дата звернення: 16.04.2025).

42. Сухоносенко І., Гринь В. Теоретичні аспекти побудови обліку витрат на виробництво продукції рослинництва. *Економіка та суспільство*. 2021. № 30. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-54> (дата звернення: 13.03.2025).

43. Balaniuk I., Lysko O., Lysko V. Accounting and analytical ensuring the management of production costs and their economic control. International scientific journal «Internauka». 2021. No. 9(164). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2057-2024-9-10339> (date of access: 23.01.2025).

44. Bilokinna I. D. The Institutional Provision of the Development of Organic Agricultural Production. *Business Inform*. 2020. Vol. 4, no. 507. P. 214–220. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-214-220> (date of access: 23.01.2025).

45. European Commission | Agri-food data portal. *Qlik Sense Hub*. URL: https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/pmef_indicators.html (дата звернення: 01.04.2025).

46. EU-Ukraine deep and comprehensive free trade area | access2markets. *Trade and economic security - European Commission*. URL: <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-ukraine-deep-and-comprehensive-free-trade-area> (дата звернення: 19.03.2025).

47. Kalushka V. AI-powered language tools in business and academic communication: enhancing efficiency and accuracy. *Синергія інновацій: політика, економіка та менеджмент в цифровому світі* : Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 18 квіт. 2025 р. Київ, 2025. С. 198–200.

48. Methodical approaches to the cost management of agricultural enterprises / O. Varchenko et al. *Agrosvit*. 2020. No. 12. P. 19. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.12.19> (date of access: 28.05.2025).

49. Moskalenko V. The mechanism of introduction of the system of management of expenses at the enterprises of agro-industrial production. *Agroecological journal*. 2021. № 1. С. 196–205. URL: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2021.227425> (дата звернення: 17.07.2025).

50. Olyadnichuk N., Pidlubna O. Registration-analytical providing management charges of production goods stock-raising. International scientific journal «Internauka». Series: «Economic Sciences». 2024. No. 1(81). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-1-9560> (date of access: 23.02.2024).

51. Olyadnichuk N., Podlubna O. Improvement of organization of accounting and control of agricultural production. *Pryazovskyi Economic Herald*. 2020. No. 6(23). URL: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-6-46> (date of access: 23.01.2024).

52. Organizational and economic essence of cost management of agricultural enterprises / O. Varchenko et al. *Food resources*. 2020. Vol. 8, no. 14. P. 220–229.

URL: <https://doi.org/10.31073/foodresources2020-14-23> (date of access: 24.08.2025).

53. Silvia of CPDbox. IAS 41 Agriculture summary - applies in 2025, 2022. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=33Gw1aoNx5w> (дата звернення: 16.11.2025).

54. Sir Faizan Farooq Tola. Understanding IAS 41: accounting for agriculture explained!, 2024. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TNUsAANrv8g> (дата звернення: 26.06.2025).

ДОДАТКИ